

Regelrådet är ett av regeringen utsett oberoende organ vars huvuduppgifter är att:

1. Ta ställning till om nya eller ändrade regler är utformade så att de uppnår regelgivarens syfte på ett enkelt sätt och till en, relativt sett, låg administrativ kostnad för företag.
2. Bedöma konsekvensutredningarnas kvalitet.

Regelrådet tar inte ställning till förslagets politiska syfte.

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet Frågor om följerrätt och museernas kopiering (SOU 2014:36)

Regelrådets ställningstagande

1. Regelrådet finner att syftet med förslaget uppnås på ett enkelt sätt och till sannolikt oförändrade administrativa kostnader för berörda företag. Förslaget tillstyrks.
2. Regelrådet finner att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Innehållet i förslaget

Förslaget innebär en skärpt redovisningsskyldighet för *samtliga* företag som är yrkesmässigt verksamma på konstmarknaden som säljare, köpare eller förmedlare. Senast den 1 april varje år ska företagen redovisa de ersättningsgrundande försäljningar som gjorts under föregående kalenderår. I de fall en sådan försäljning inte ägt rum ska detta anges i redovisningen. Redovisningsskyldigheten sträcker sig, enligt förslaget, tre år tillbaka i tiden.

Förslaget omfattar vidare ett förtydligande gällande rätten att granska verifikationer och andra underlag för redovisningen vid misstanke om att uppgifter döljs i redovisningen.

Dessutom föreslås en höjning av den nedre beloppsgränsen för rätt till följerrättsersättning. Rätt till ersättning ska endast finnas om försäljningspriset exklusive mervärdesskatt överstiger en tiondel av ett prisbasbelopp. För år 2014 motsvarar detta 4 400 kronor. Dagens beloppsgräns är 2 200 kronor.

I övrigt handlar förslaget om ändringar i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, vars delar inte berör företagens villkor.

Reglerna träder ikraft den 1 juli 2015.

Skälen för Regelrådets ställningstagande

Administrativa kostnader

Då redovisningsskyldigheten redan existerar idag och då organisationen Bildkonst Upphovsrätt i Sverige (BUS) – som företräder bildkonstnärer och inkasserar följerrättsersättningen - systematiskt begär redovisning från samtliga berörda företag, tillkommer i praktiken inga administrativa kostnader för företagen om förslaget genomförs.

Det tillkommer dock en administrativ kostnad för de företag som tidigare varit undantagna redovisningsskyldigheten. Det handlar om företag som säljer bildkonst som inte omfattas av följerrätten. Kostnaden är beräknad av regelgivaren och uppges vara försumbar, då dessa företag endast en gång per år behöver meddela BUS att ingen försäljning som omfattas av följerrätten ägt rum.

I och med höjningen av den nedre beloppsgränsen för rätt till följerrättsersättning, slipper konstgallerier och auktionsföretag redovisa de försäljningar som understiger 4 400 kronor. Utredaren uppger att ca 40 % av 2012 års transaktioner låg under 4 400 kronor och skulle därmed inte behöva redovisas med de nya reglerna. Kostnadsminskningen rör, enligt utredaren, främst de större auktionsföretagen, men i viss mån även konst- och antikhandlarna. Minskningen är beräknad till ca 3500 kronor per auktionsföretag och år. Enligt utredningen skulle en genomsnittlig konst- och antikhandlare spara tio minuters arbete för varje följerrättspliktig transaktion, vilket motsvarar omkring 100 kronor per transaktion.

Regelrådet finner att syftet med förslaget uppnås på ett enkelt sätt och till totalt sett sannolikt oförändrade administrativa kostnader för berörda företag. Förslaget tillstyrks.

Konsekvensutredningen

I betänkandet redogörs för syfte och bakgrund och alternativa lösningar, liksom överensstämmelse med EU-rätten och tidpunkt för ikraftträdande och informationsinsatser.

Av betänkandet framgår att det finns ca 350 företag på den svenska konstmarknaden som berörs av skyldigheten att betala följerrättsersättning. Av dessa är det omkring 250 företag som idag inte svarar när BUS begär redovisning. Det handlar enligt utredningen uteslutande om företag med färre än tio anställda.

Genom förslaget skärps redovisningsskyldigheten för företagen som handlar och förmedlar konst, vilket i sin tur leder till att samtliga företag tvingas betala följerrättsersättning. Konsekvensen blir att intäkterna sannolikt ökar för de ersättningsberättigade upphovsmännen. Enligt betänkandet bedriver i princip samtliga upphovsmän näringsverksamhet. I de fall där uphovsmannen är avliden, gäller följerrätten i ytterligare 70 år och förvaltas då av arvingarna. Arvingar förvaltar, enligt utredaren, generellt sett inte arvet vidare inom ramen för någon näringsverksamhet. Enligt utredarens grovt uppskattade beräkningar skulle de sammanlagda intäkterna för hela gruppen av upphovsmän öka med ca 100 000 – 500 000 kronor per år.

Regelgivaren gör ett antagande om att de ersättningsberättigade upphovsmännen torde finnas på den delen av den svenska konstmarknaden vars omsättning sker hos de större auktionsverken.

I betänkandet redovisas antal auktionsförsäljningar mellan åren 2010 och 2012 där hammarslagspriset legat mellan 2 000 och 5 999 kronor. Under den aktuella perioden såldes 21 398 verk fördelade på 4 413 upphovsmän. En knapp tiondel av bildkonstnärerna (432 stycken) stod för 15 096 försäljningar under perioden, vilket motsvarar ca 70 % av de verk som såldes i det aktuella prisskiktet under perioden.

I utredningens beräkning ger 100 000 kronor fördelat på 4000 upphovsmän 25 kronor och 500 000 kronor fördelat på samma antal upphovsmän 125 kronor. Den ungefärliga inkomstökningen per bildkonstnär skulle enligt utredningens beräkning därmed vara mellan ca 25 och 125 kronor. Regelrådet anser det vara mer sannolikt att den tiondel av upphovsmännen som enligt statistiken står för den större delen av försäljningen får betydligt större inkomster. Utredningen har emellertid inte tagit med detta i sin beräkning.

En konsekvens av att följerrätten slopas för verk som säljs under den nya beloppsgränsen, är att den grupp av bildkonstnärer vars verk säljs för belopp mellan 2 200 och 4 400 kronor kommer att få minskade inkomster. För en genomsnittlig bildkonstnär bedöms inkomsterna, enligt utredningen minska med ca 160-230 kronor per år. För bildkonstnärerna som grupp bedöms minskningen bli omkring 700 000 – 1 000 000 kronor per år. På samma sätt som ovan torde den grupp av upphovsmän som säljer flest konstverk mellan 2 200 och 4 400 kronor, få en

proportionellt sett större inkomstminskning än för de upphovsmän som säljer färre. Regelrådet konstaterar att utredningen inte tagit med detta i sina beräkningar.

Av betänkandet framgår att det i utredningen rått delade meningar om i vilken utsträckning inkomstminskningarna drabbar upphovsmännen. BUS representanter var inte eniga med utredaren om höjningen av beloppsgränsen, eftersom de menar att många konstnärer drabbas hårt. Regelrådet har varit i kontakt med BUS som hävdar att inkomstbortfallet är betydande för den tiondel av upphovsmännen som säljer många verk i prisintervallet 2 200-4 400 kronor och uppskattar att dessa upphovsmän kan förlora mellan 1 500 och 20 000 kronor per år om förslaget genomförs. BUS menar även att en grupp som drabbas särskilt hårt är grafikerna, vars verk i princip uteslutande säljs i detta prisintervall. Utredaren hävdar i motsats till detta att en högre beloppsgräns skulle leda till en ökad handel med konstverk i de lägsta prisskikten, vilket till viss del skulle kompensera förlusten. Utredaren hävdar vidare att samma grupp av konstnärer sannolikt även kommer att kompenseras av ett högre uttag av följerrättsersättning i och med de skärpta redovisningsreglerna.

Regelrådet kan konstatera att utredningen redovisar förenklade beräkningar som inte riktigt tar hänsyn till den komplexitet som utredningen i text återspeglar. Att en höjd beloppsgräns för rätt till följerrättsersättning generellt sett skulle föranleda en inkomstminskning på mellan 25 till 125 kronor per år för upphovsmännen förefaller inte trolig. Regelrådet har viss förståelse för att beräkningar av konsekvenserna av den höjda beloppsgränsen är svår. En beloppsmässig uppskattning av inkomstbortfallet för de konstnärer som omsätter flest verk i det aktuella prisintervallet, borde dock ha kunnat genomföras. Regelrådet finner därför att konsekvensutredningen inte uppfyller de krav som följer av 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Regelrådet behandlade ärendet vid sammanträde den 5 november 2014.

I beslutet deltog Karin Lindell ordförande, Lennart Palm, Leif Melin och Eleonor Kristoffersson. Ärendet föredrogs av kommittésekreteraren Annika LeBlanc.

Karin Lindell
Ordförande

Annika LeBlanc
Föredragande